

УДК 332.025.12:711.437(1-22)

А.В. Лісовий, д.е.н., доцент, Національний університет державної податкової служби України, м. Ірпінь

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ФІНАНСОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У статті обґрунтовано пропозиції щодо фінансового стимулювання розвитку сільських територій України.

Ключові слова: *сільські території, інвестування, кредитування, бюджетно-податкова політика.*

I. Вступ. Вирішення проблем розвитку сільських територій є одним з найважливіших загальнодержавних завдань. Україна зможе досягти відчутних темпів зростання соціально-економічних стандартів життя усього суспільства лише за умови ефективного розвитку українського села.

Але не дивлячись на посилену увагу науковців до проблем села, у даний час недостатньо повно досліджені питання фінансового стимулювання розвитку українського села.

II. Постановка завдання. Завданням цієї статті є вироблення пропозицій щодо фінансового стимулювання розвитку сільських територій України.

III. Результати. Розвиток сільських територій є комплексним завданням, але його можна звести до вирішення двох основних проблем:

- розвитку сільської соціальної сфери;
- підтримки економічного розвитку села.

Цих два завдання можна об'єднати однією риторичною фразою: «селу потрібні гроші». Гроші сільська рада може отримати трьома способами:

- заробити (шляхом створення або розширення діяльності комунальних підприємств);
- залучити (через стимулювання інвестицій та кредитування);
- «відібрати» (шляхом вдосконалення системи оподаткування та міжбюджетних відносин).

Розглянемо по чергово ці способи.

Виробництво. Тенденції світової економіки вказують на те, що в перспективі нас чекає продовження загальносвітового подорожчання енергоносіїв, збільшення посівних площ сільськогосподарських культур, які є сировиною для біопалива і, відповідно, підвищення дефіцитності продуктів харчування і зростання світових цін на них. Отже рентабельність сільськогосподарського виробництва зростатиме, а тому державну підтримку необхідно надавати не сільському господарству, а вкладати бюджетні кошти в наукомісткі технології,

освіту, сферу послуг, розвиток несільськогосподарських видів діяльності на сільських територіях.

Органам державної влади та місцевого самоврядування в напрямі стимулювання несільськогосподарської зайнятості необхідно:

- проводити політику стимулювання працевлаштування в несільськогосподарських галузях виробництва;
- забезпечувати права власності та використання природних ресурсів;
- покращувати інфраструктуру та загальні умови діяльності на сільських територіях, за-мість допомоги окремим підприємствам;
- спрямовувати ресурси на розвиток несільськогосподарської зайнятості не в ті сільські поселення, які мають потенціал зростання, а в депресивні.

Інвестування та кредитування. Аналіз практики залучення інвестиційних ресурсів на розвиток сільських територій підтвердив, що основним гарантованим джерелом формування фінансової бази реалізації соціально важливих проектів і програм є сільський бюджет. Обов'язковим учасником фінансування сільських інвестиційних програм має бути також сільська громада. Жителі конкретної вулиці, певного села мають внести хоча б 10-20% власних коштів у ремонт дороги чи освітлення їх вулиці. Це дасть змогу залучити їх матеріальний та творчий потенціал, підвищити відповідальність за ефективне використання і збереження введених в експлуатацію об'єктів соціальної інфраструктури.

Сільські ради повинні безпосередньо брати участь у мобілізації залучених і позичкових коштів для активізації інвестиційної діяльності або ж різнобічно цьому сприяти. Це може виражатися у бюджетному кредитуванні (при наявності вільних коштів) чи різних відстрочках і розстрочках за платежами до місцевих бюджетів для новостворених підприємств.

Найважливішим механізмом, що забезпечує залучення інвестицій в сільські ради, є гарантії повернення коштів. Надавати гарантії за кредитами сільська рада повинна лише при дотриманні наступних умов: частка позичкових коштів в загальному обсязі інвестицій не повинна перевищувати 50% (тобто решта коштів має бути власністю інвестора); за наслідками останнього звітного фінансового періоду в інвестора не повинно бути заборгованості перед будь-яким бюджетом; розрахунковий термін окупності має не перевищувати 5 років з моменту початку інвестиційної діяльності. Пріоритетними повинні бути проекти з меншими термінами гарантії за кредитами й окупності інвестицій.

Необхідно розробити ряд законодавчих заходів, у першу чергу, у частині оподаткування, спрямованих на активізацію інвестиційної діяльності. В основному вони повинні бути орієнтовані на створення нових основних виробничих фондів, будівництво та реконструкцію об'єктів нерухомості. Так, прибуток підприємства, що підлягає оподаткуванню можна зменшити на суму інвестиційного податкового кредиту, який передбачав би можливість компенсації витрат на погашення кредитів на інвестиційні цілі, включаючи відсотки.

Подібні пільги, окрім іншого, повинні спонукати інвесторів відмовлятися від заниження прибутку в звітності.

Балансова вартість основних виробничих фондів, що вводяться, може звільнятися від податків на майно протягом певного періоду (від двох до чотирьох років), або ж ставка податку може бути знижена. Критерієм мають бути загальні обсяги інвестицій (наприклад, більше 10, 50 чи 100 тис. грн). Інвестор може звільнитися від сплати земельного податку за земельні ділянки, на яких проходить нове будівництво або реконструкція об'єктів, що інвестуються. При використанні для реалізації інвестиційних проектів орендованих земельних ділянок, які знаходяться у власності сільських рад, можуть бути надані пільги по орендній платі на землю.

Автор пропонує надати дозвіл сільським радам залучати грошові кошти у вигляді кредитів, але встановити граничні обсяги їх боргів. У загальному випадку борг не повинен перевищувати обсяг доходів сільського бюджету без фінансової допомоги з бюджетів інших рівнів та витрат по захищених статтях.

Бюджетно-податкова політика. Зменшення обсягу податкових пільг у сільському господарстві України є безальтернативним шляхом. Адже їх значна частина не відповідає вимогам Світової організації торгівлі, отже вони скасовуватимуться під зовнішнім тиском.

Найбільш адекватним для стратегії економічного зростання є функціональний підхід до податкового регулювання. Податкові пільги необхідно надавати не за галузевим принципом, як це відбувається в даний час, а як “винагороду” за виконання певних суспільно важливих функцій, серед яких першочерговим є запровадження податкового стимулювання інвестицій. Необхідно частково або повністю звільнити від податків прибуток, що реінвестується, та ввести “податкові канікули” на повернення підприємством інвестиційного кредиту (з прибутків, що є джерелом повернення кредитів, не повинен стягуватися податок). Дані кроки дадуть змогу зменшити термін повернення кредитів, сприятимуть швидшій окупності інвестиційних проектів, дозволять точніше планувати інвестиційну діяльність, що дасть змогу банкам знизити кредитні ставки через зменшення ризику кредитування.

Як варіант вдосконалення податкової системи сільського господарства можна розглядати введення замість фіксованого сільськогосподарського податку (який суперечить вимогам СОТ і діє лише до 1 січня 2011 р.) нового інтегрального податку. Під таким податком розуміються всі поточні податки та платежі сільськогосподарського підприємства до бюджетів всіх рівнів, об'єднані в єдиний платіж. Зберігаються (або частково зменшуються) всі ставки та бази оподаткувань, що діяли до введення ФСП. Інтегральний податок має сплачуватися одноразово, по завершенні господарського року (в січні) на казначейський рахунок, а казначейство розподілятиме кошти за призначенням.

Для сільського господарства інтегральний податок спрощує процедуру сплати податків і платежів, адже його можна було б сплачувати після складання балансу агропідприємства, коли підраховані всі фінансові результати за

рік. Це дозволить сільськогосподарським підприємствам протягом року вільно користуватися своїми коштами, не маючи боргів перед бюджетом. Отже, інтегральний податок сприяє грошовій формі реалізації продукції, він не чутливий до сільськогосподарської сезонності надходження доходів. Крім того, при такій формі оподаткування сільського господарства не руйнується багатofункціональність податкової системи, не елімінується система бухгалтерського обліку.

Для зміцнення ролі місцевих податків і зборів пропонується ліквідувати деякі неефективні з них та доповнити систему місцевого оподаткування кількома новими податками. Скасувати пропонується 8 місцевих податків і зборів, що посідають останні місця в рейтингу податкових надходжень до місцевих бюджетів: податок з продажу імпортованих товарів, збір за участь у бігах на іподромі, збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі, збір за виграш на бігах, збір за видачу ордера на квартиру, збір за право проведення кіно- і телезйомок, збір за право проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей, збір із власників собак. Витрати на адміністрування цих податків та зборів часто перевищують надходження від них до місцевих бюджетів.

Натомість пропонується запровадити та віднести до місцевих податків (оскільки він має явну територіальну прив'язку) податок на нерухоме майно (нерухомість). Цей податок матиме важливе значення у наповненні місцевих бюджетів, оскільки не можна приховати чи зменшити об'єкт обкладання податком. Пропонується ставки податку визначати у відсотках від встановленого прожиткового мінімуму на початок року за один квадратний метр сукупного розміру оподаткованого майна. Цей податок повинні сплачувати всі фізичні та юридичні особи, без нижніх чи верхніх обмежень по площі. Це необхідно для того щоб позбавити стимулу переписування понадлімітного житла на родичів. Крім того, з допомогою спеціальних коефіцієнтів, обов'язково необхідно враховувати, де розміщене нерухоме майно та його призначення.

Через зміни до Бюджетного кодексу України пропонується перевести до категорії місцевих податків плату за землю, збір за спеціальне використання природних ресурсів, збір за забруднення навколишнього природного середовища, а також податок з доходів фізичних осіб. Крім того, необхідно змінити порядок стягування останнього податку. Як відомо, він нараховується на заробітну плату працівника за місцем його роботи, а необхідно направляти його в бюджет громади за місцем проживання, оскільки більшість селян з передмість працюють саме у містах, а послуги хочуть отримувати у своїх селах.

IV. Висновки. Стимулювання розвитку сільських територій є комплексним завданням, яке не можуть вирішити окремі міністерства чи організації. В Україні немає державної установи, яка б несла відповідальність за сільські території. Міністерства промислової політики, освіти, охорони здоров'я в основному орієнтовані на міста, а Міністерство аграрної політики (в структурі якого є Департамент розвитку сільських територій) майже повністю кон-

центрує свою діяльність на сільськогосподарському виробництві. Потрібна координація між різними організаціями та міністерствами. А ще краще створити відповідний урядовий орган державного управління, який би відповідав за розвиток сільських територій. Звичайно, основні заходи щодо стимулювання розвитку сільських територій необхідно здійснювати на місцевому рівні, але під наглядом і за сприяння Кабінету Міністрів України.

Annotation. In the article it is grounded suggestions in relation to financial stimulation of development of rural territories of Ukraine.

Key words: rural territories, investing, crediting, budgetary-tax policy.

3

УДК 330.111.2(477.43)

Ю.С. Латер, к.е.н., професор;

Г.Г. Зелик, к.е.н., доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СТРУКТУРА ВИРОБНИЦТВА В ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

З'ясовано сучасний стан структури економіки Хмельницької області, проведено її порівняльний аналіз з радянським періодом, визначено шляхи її подальшого вдосконалення.

Ключові слова: *структура виробництва, промисловість, сільське господарство, сфера послуг, сфери та галузі виробництва.*

Поняття «структура» широко вживається у багатьох науках, у тому числі в економічній. У перекладі з латині (structura — будова, розміщення) воно означає сукупність стійких зв'язків об'єкта, що забезпечують його цілісність та збереження основних властивостей при зовнішніх та внутрішніх змінах.

Економічна наука розглядає структуру як якісне розчленування і кількісну пропорційність процесів виробництва, тобто відображує внутрішньовиробничі зв'язки та залежності, що виникають під впливом суспільного поділу праці, рівня розвитку продуктивних сил і системи виробничих відносин.

Кількісна пропорційність визначається обсягом, розміром і наявністю матеріально-речових чинників виробництва, а також формами економічних зв'язків [2].

Економічну структуру в межах суспільного відтворення класифікують по різному. Так, І.Лукінов при визначенні структури виробництва на макрорівні рекомендує застосовувати балансний метод, акцентуючи увагу на тому, що Мінстат України продовжує використовувати звітні міжгалузеві баланси, скоротивши їх до 4 груп галузей («промисловість», «сільське господарство»,